

Ημερίδα

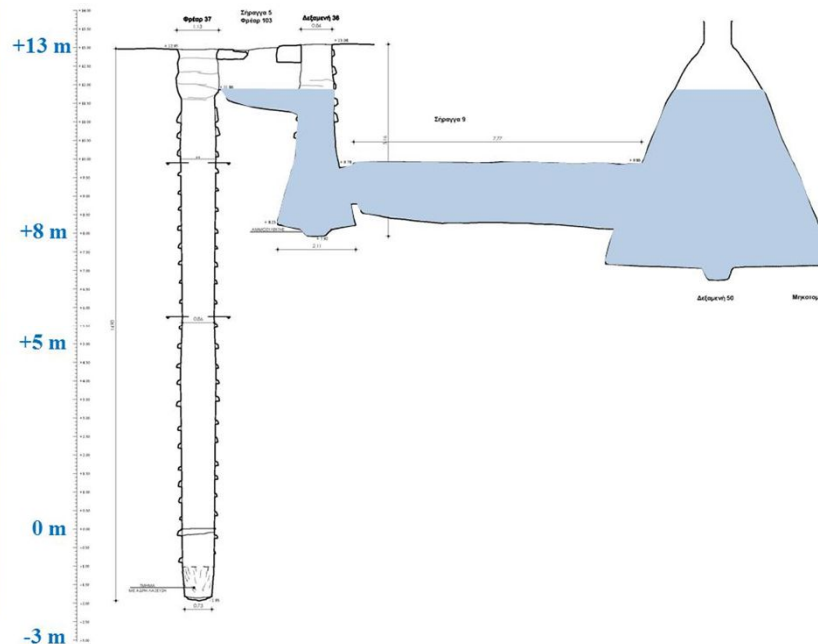
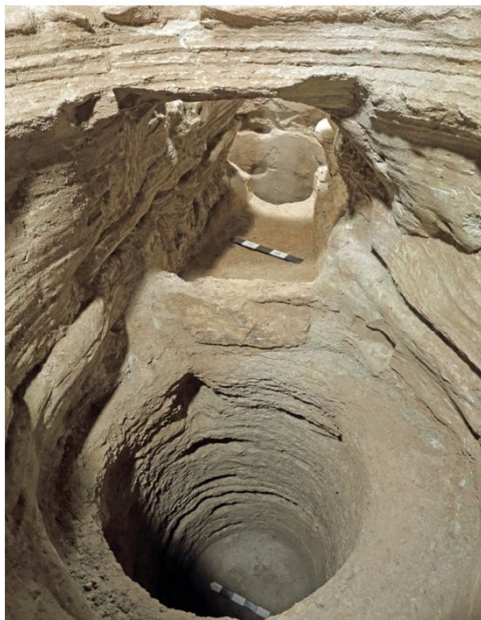
Η έρευνα των αρχαίων συστημάτων ύδρευσης του Πειραιά στο πλαίσιο των έργων του METRO. Μια πρώτη θεώρηση.

Αθήνα 15 Μαΐου 2015

Συνδιοργάνωση

Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων
Σχολή Πολιτικών Μηχανικών Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Σύνθεση προσεγγίσεων-μελλοντική έρευνα

Στ. Χρυσουλάκη και Ν. Μαμάσης

Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής
Αττικής, Πειραιώς και Νήσων

Τομέας Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος,
Σχολή Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ

Αναπαράσταση λειτουργίας αρχαίων έργων ύδρευσης Πειραιά

Τα αρχαία έργα ύδρευσης του Πειραιά, τα οποία αποκαλύφθηκαν στις ανασκαφές του υπό κατασκευή σταθμού Μετρό στο Δημοτικό Θέατρο, αποτελούν αναμφίβολα ένα ιδιαίτερα σημαντικό δείγμα της αρχαίας τεχνολογίας.

Τα έργα περιλαμβάνουν

(α) πηγάδια, **(β)** υπόγειες δεξαμενές συλλογής ομβρίων, **(γ)** ενωτικές σήραγγες, **(δ)** υδραγωγείο

- Τα έργα είναι κατασκευασμένα σε διαδοχικές περιόδους, ώστε να καλύπτουν τις μεταβαλλόμενες υδατικές ανάγκες, με εναλλακτικές τεχνικές και επεμβάσεις στα ήδη υπάρχοντα έργα
- Οι τεχνολογίες που κατά καιρούς χρησιμοποιήθηκαν ήταν προσαρμοσμένες στα δημογραφικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δεδομένα και τις τεχνικές δυνατότητες κάθε εποχής

Η αναπαράστασή της λειτουργίας του αρχαίου υδροσυστήματος και η εξέλιξη του στις ιστορικές περιόδους, συνδέεται με σύγχρονα ζητήματα που απασχολούν τον τεχνικό κόσμο, όπως:

- η αειφορία των κατασκευών,
- η ευφυής αξιοποίηση περιορισμένων υδατικών πόρων
- η τροποποίηση υπαρχόντων συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται σε νέες ανάγκες και διαχειριστικές προτεραιότητες

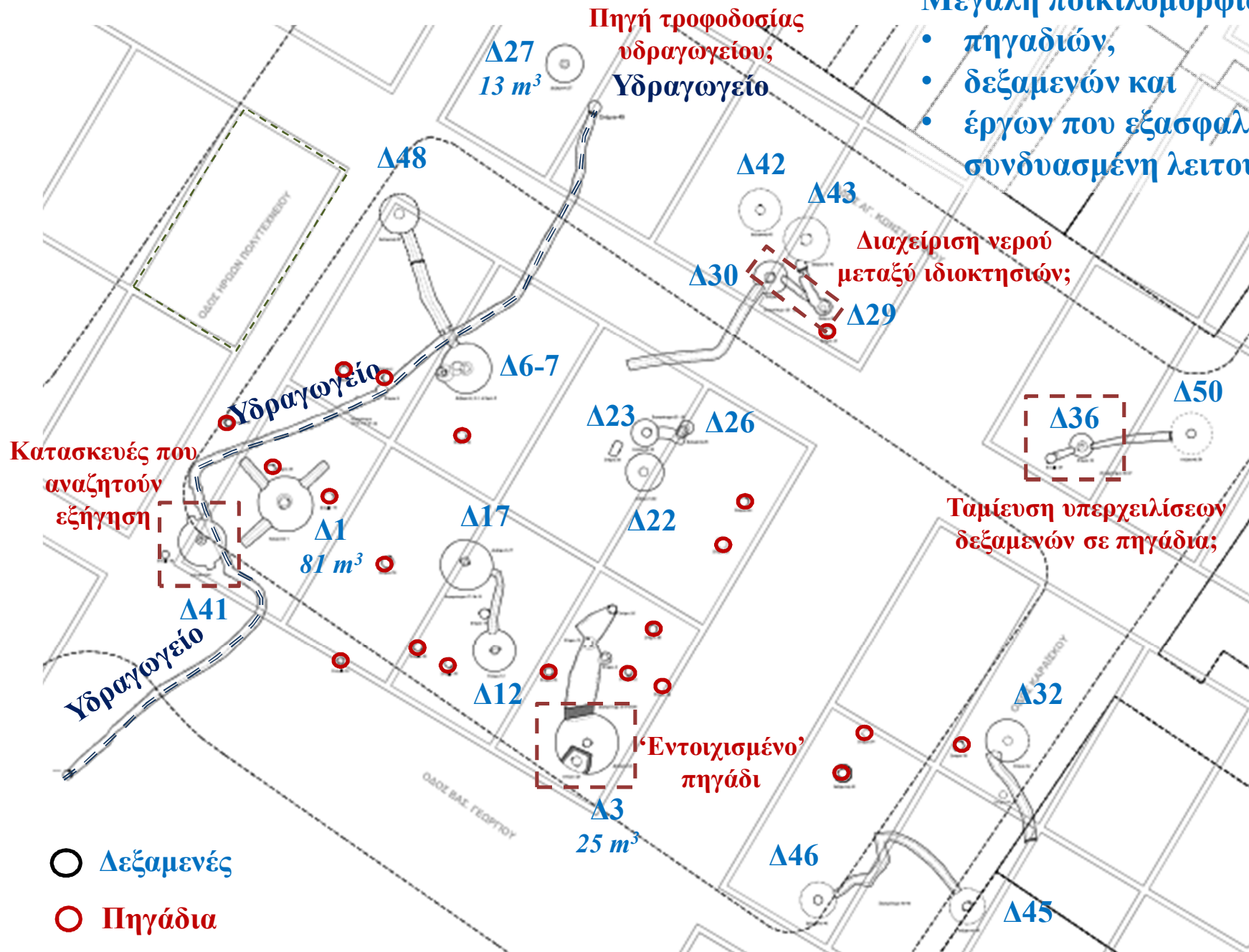
Η κατανόηση της λειτουργίας και της χρονικής εξέλιξης των έργων απαιτεί διεπιστημονική προσέγγιση από επιστήμες όπως:

- αρχαιολογία
- ιστορία
- υδρολογία (ποσότητα-ποιότητα νερού)
- υδρογεωλογία
- υδραυλική
- διαχείριση υδατικών πόρων

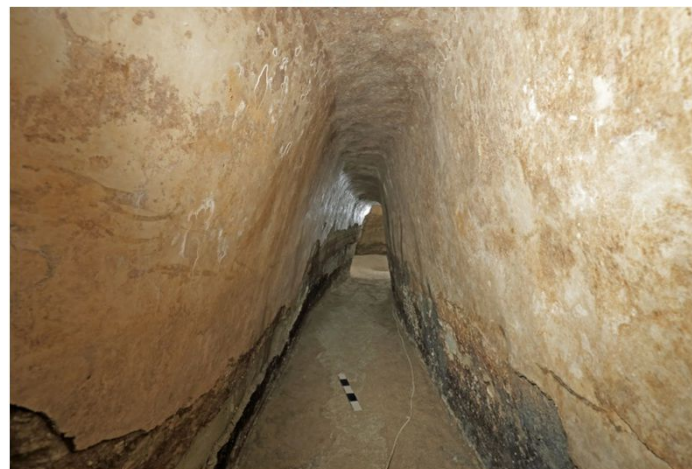
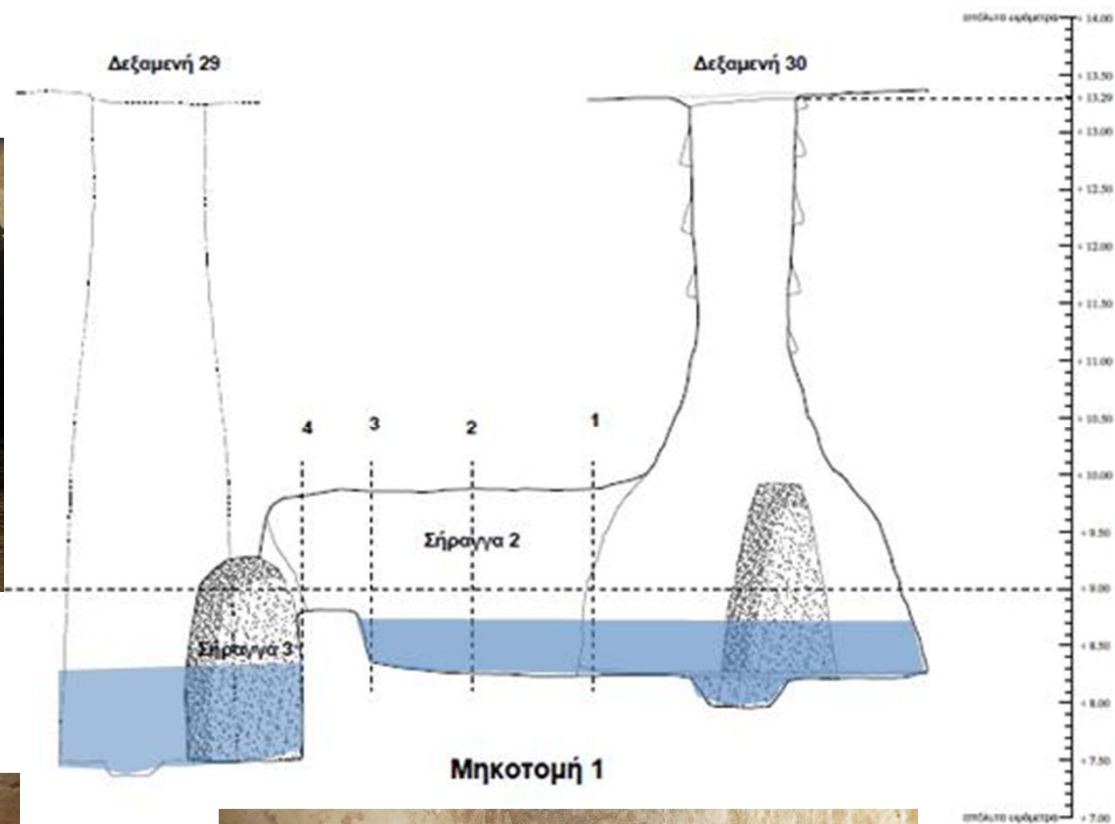
Έργα ύδρευσης αρχαίου Πειραιά

Μεγάλη ποικιλομορφία

- πηγαδιών,
- δεξαμενών και
- έργων που εξασφαλίζουν συνδυασμένη λειτουργία

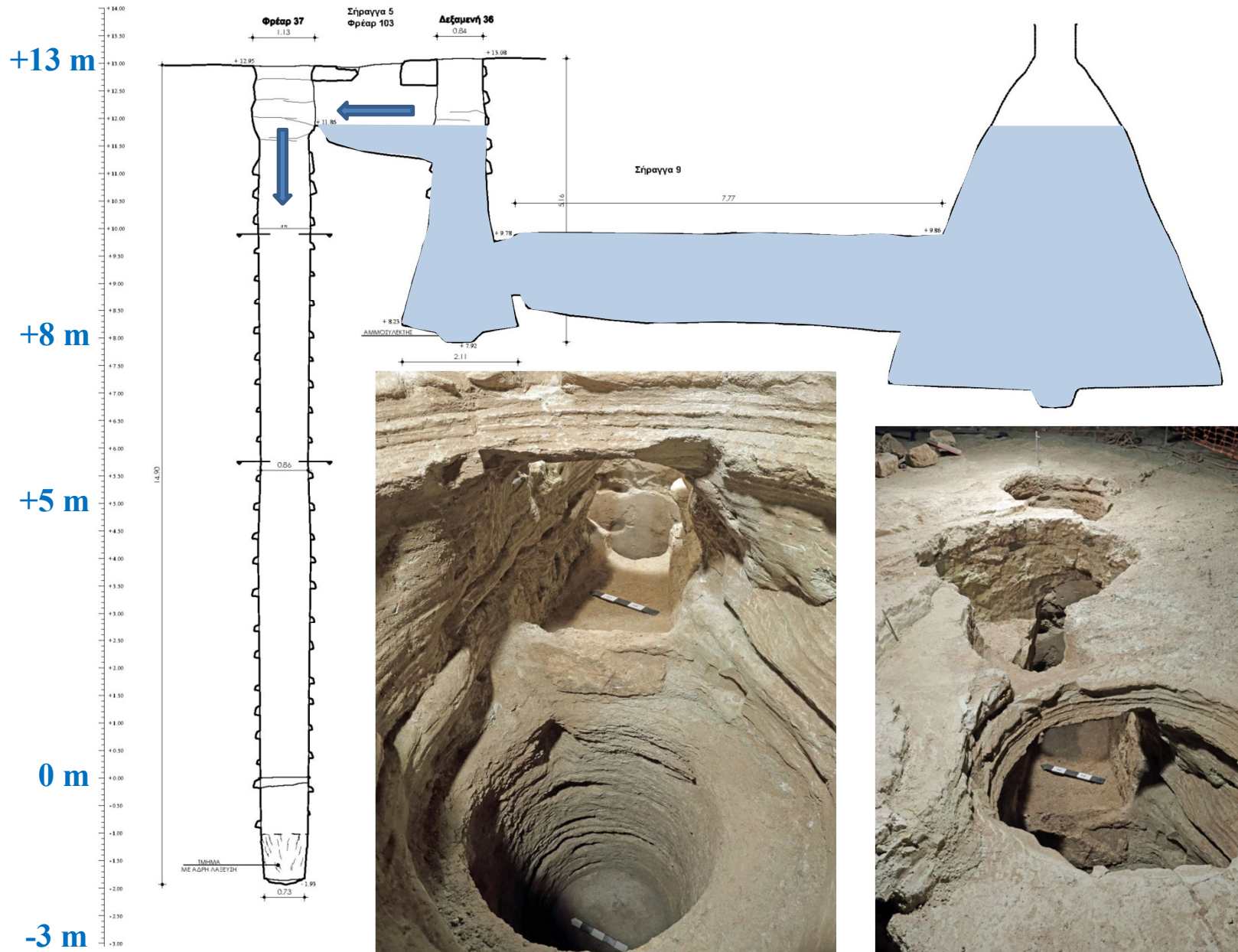

Διαχείριση νερού μεταξύ ιδιοκτησιών?

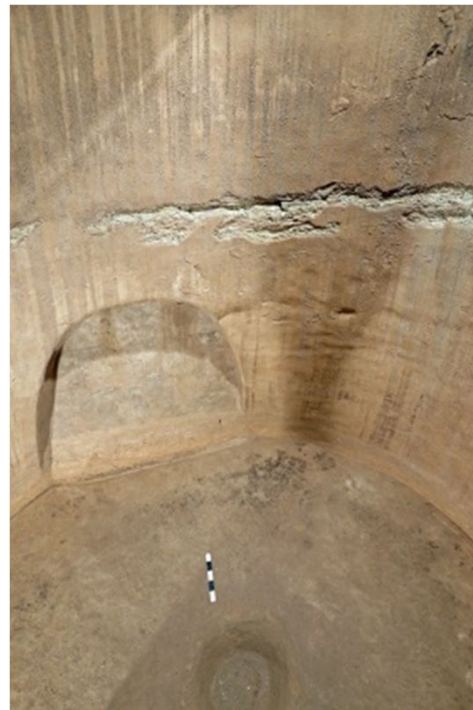
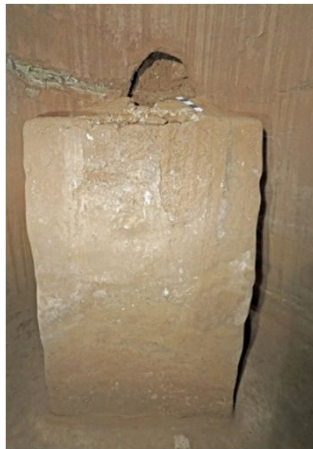
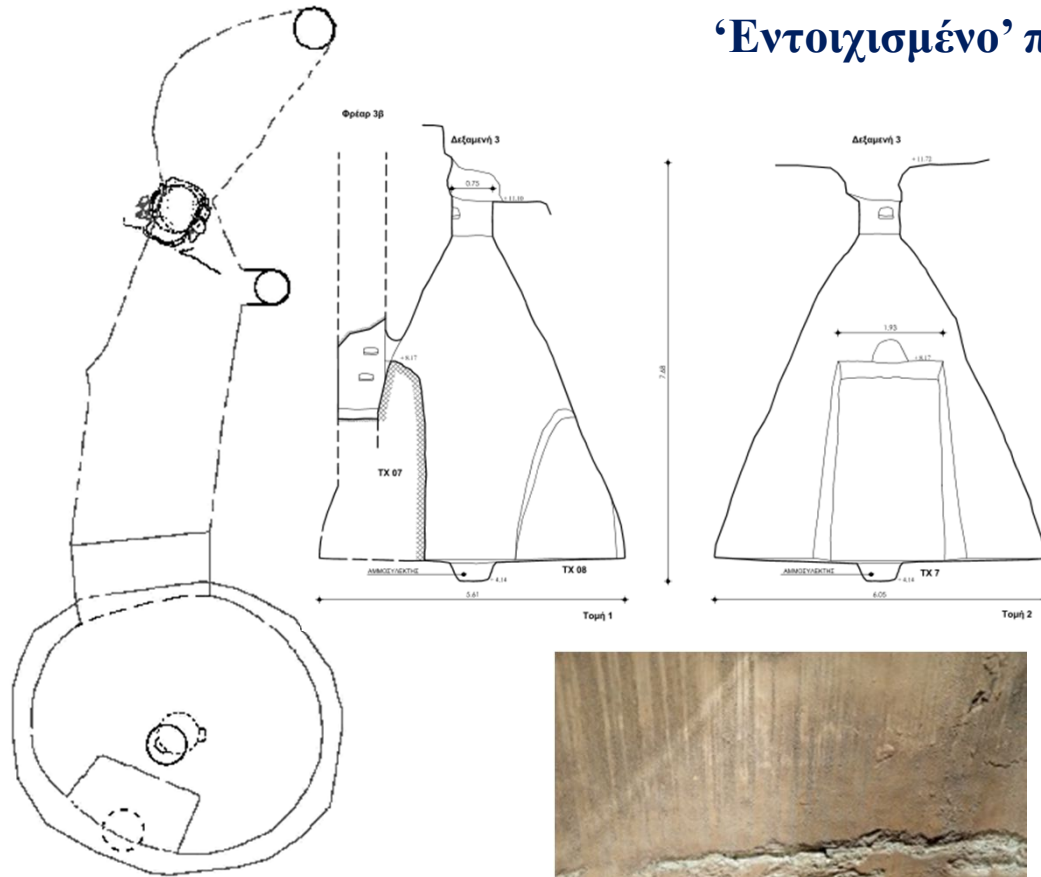
Συνδυασμένη διαχείριση επιφανειακών-υπογείων νερών

Ταμείυση υπερχειλίσεων δεξαμενών σε πηγάδια;

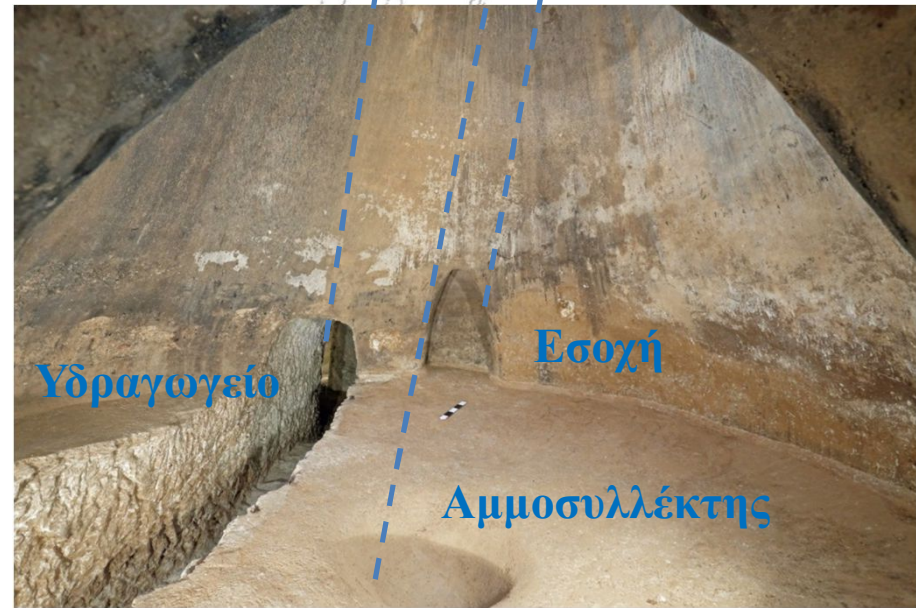
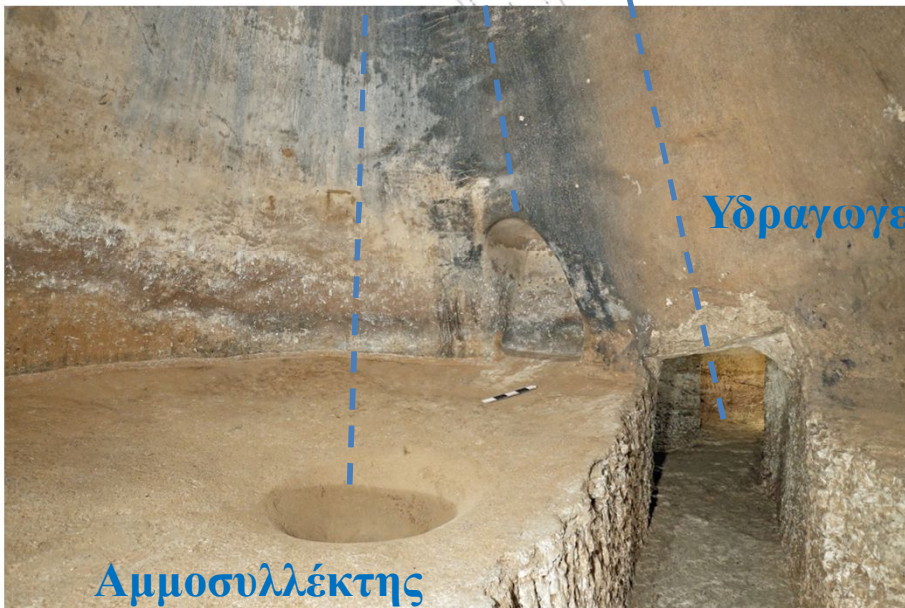
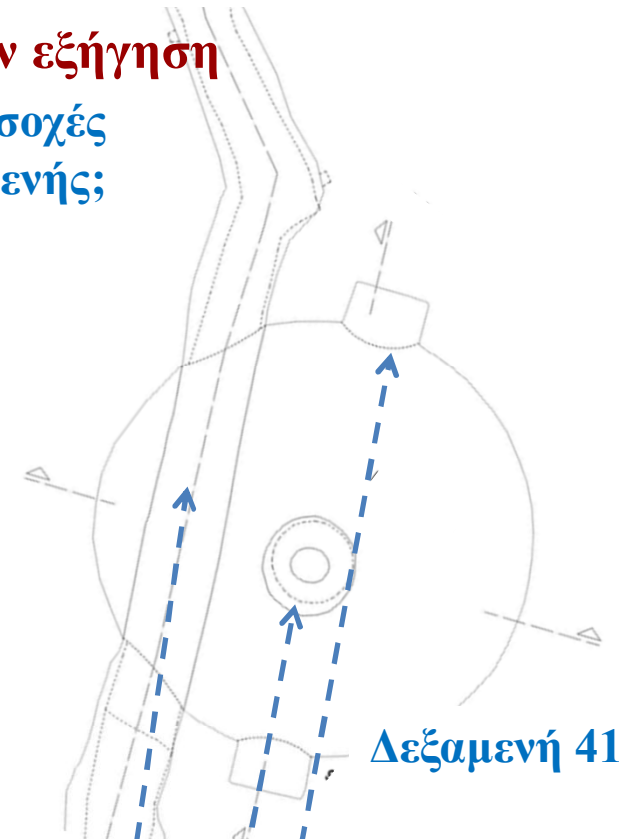
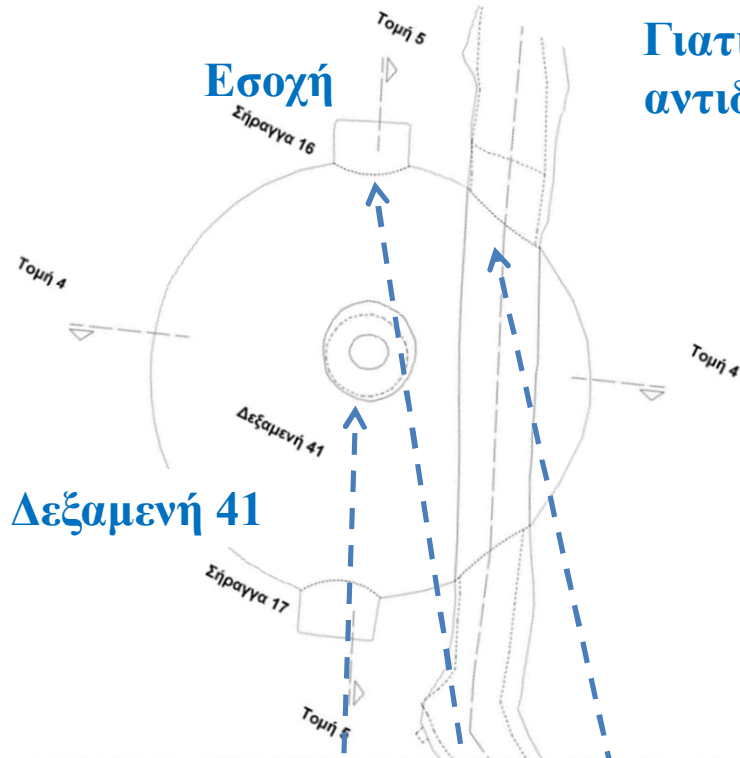
Συνδυασμένη διαχείριση επιφανειακών-υπογείων νερών

‘Εντοιχισμένο’ πηγάδι

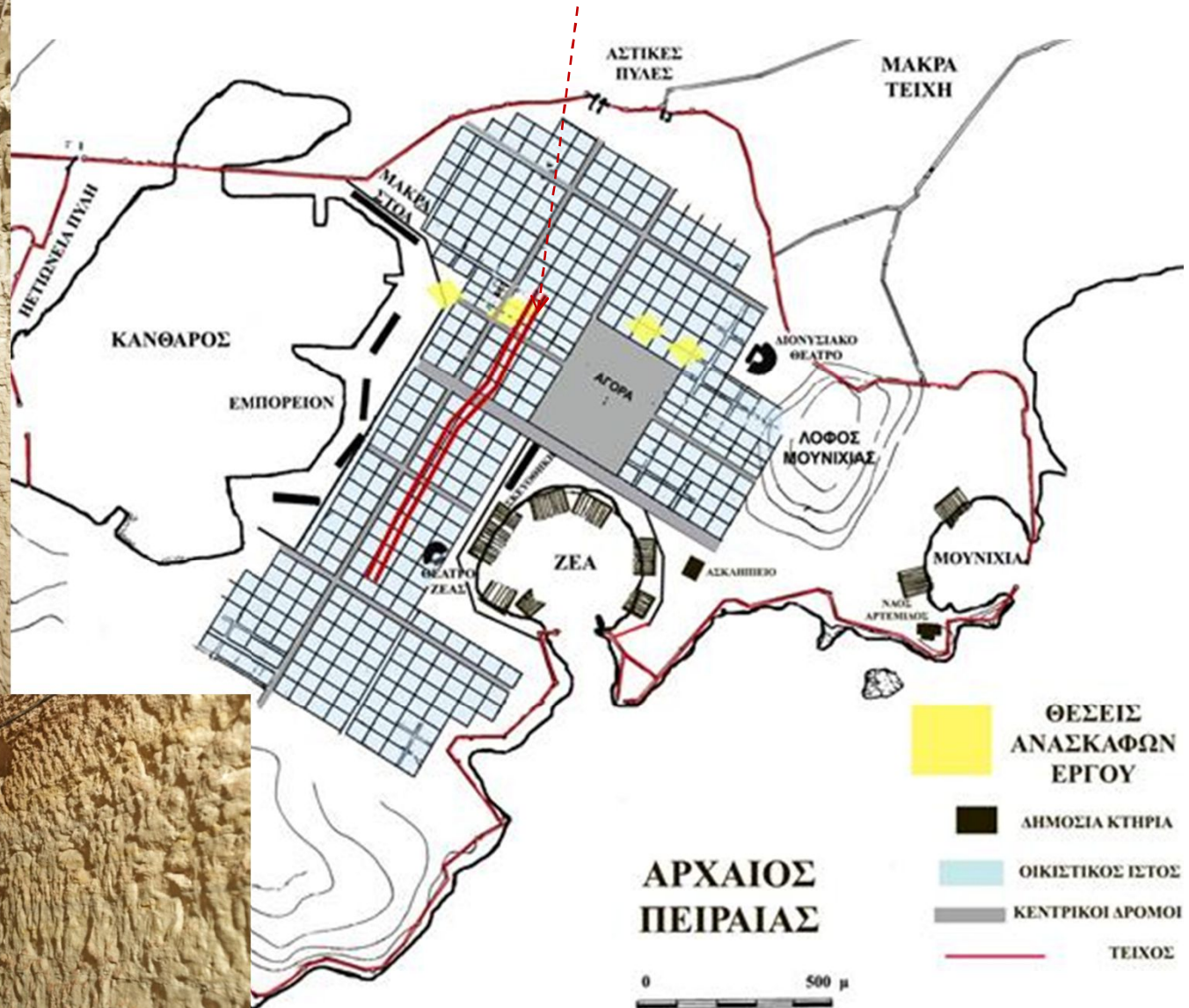

Κατασκευές που αναζητούν εξήγηση

Γιατί ανοιχτηκαν οι δύο εσοχές
αντιδιαμετρικά της δεξαμενής;

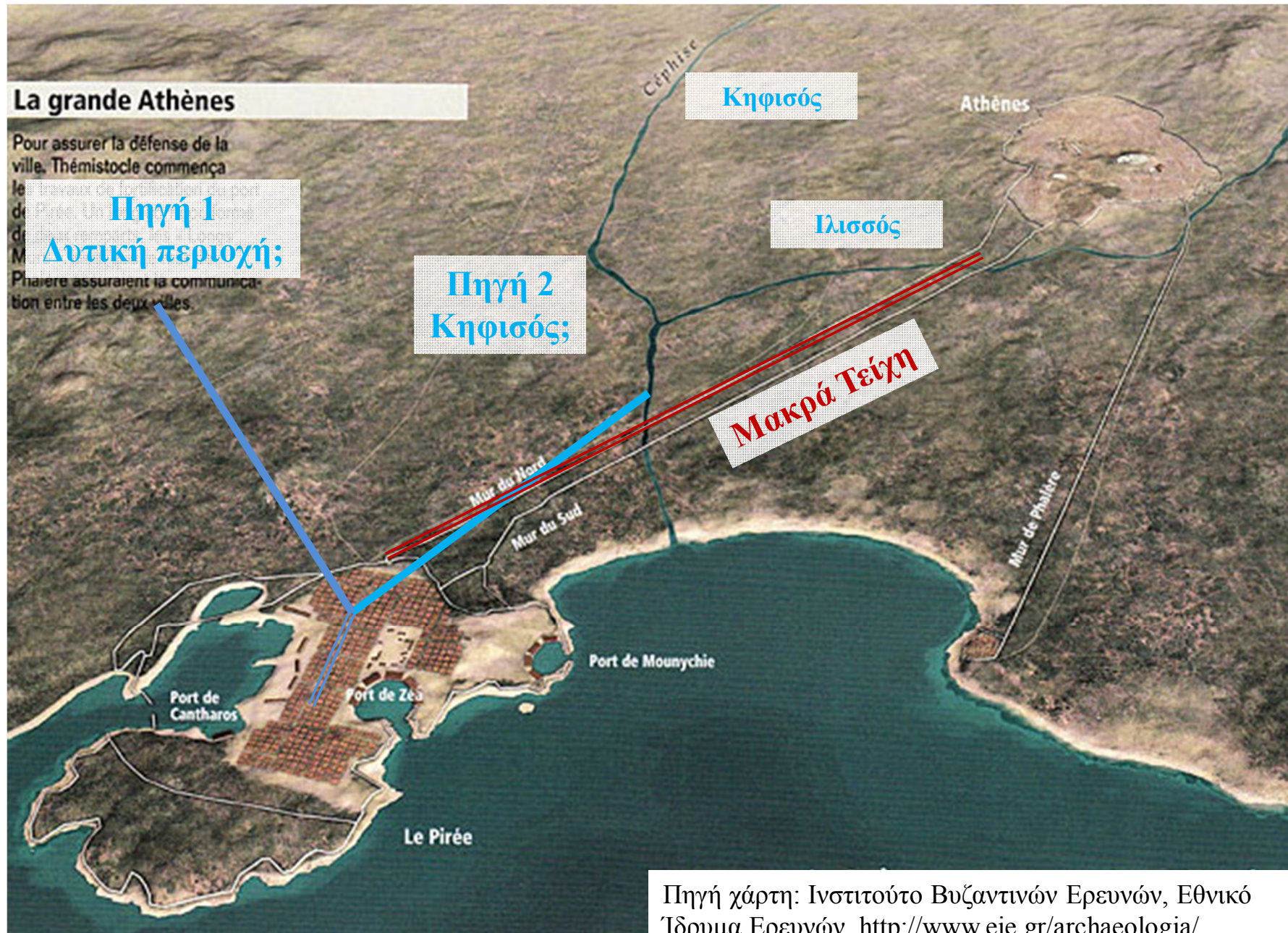
Μεταφορά νερού (υδραγωγείο)

Μεταφορά νερού

Ποια ήταν η πηγή τροφοδοσίας του υδραγωγείου;

Αναπαράσταση λειτουργίας αρχαίων έργων ύδρευσης Πειραιά

- Με την ίδρυση της πόλης το 560 π.Χ. έγιναν τα **πρώτα πηγάδια**, πρακτική πολύ συνηθισμένη στην περιοχή της Αττικής, λόγω της σημαντικής υπόγειας υδροφορίας.
- Πολύ γρήγορα έγινε αντιληπτή η **περιορισμένη δυνατότητα των υπόγειων υδροφορέων** στη χερσόνησο του Πειραιά. Έτσι από τα τέλη 5^{ου} αιώνα π.Χ. κατασκευάζονται **δεξαμενές συλλογής ομβρίων**.
- Η συλλογή ομβρίων θα μπορούσε να καλύψει σε σημαντικό βαθμό τις υδατικές ανάγκες της κλασικής εποχής αλλά δεδομένων: (α) της ισχυρής χρονικής ανισοκατανομής της βροχόπτωσης στο έτος και (β) της μικρής χωρητικότητας των δεξαμενών, οι **υπερχειλίσσεις ήταν σημαντικές**.
- Η διαρκής αύξηση της ζήτησης έχει σαν αποτέλεσμα την προσπάθεια εντατικότερης εκμετάλλευσης και των υπόγειων νερών με **νέα πηγάδια**.
- Μέχρι και τον 1^ο αιώνα π.Χ. παρατηρείται μια εκτεταμένη και συνεχής προσπάθεια **αύξησης του όγκου των δεξαμενών** με διάφορες τεχνικές, ώστε να περιορίζονται οι υπερχειλίσσεις και να καλύπτονται οι καλοκαιρινές ανάγκες.
- Το ίδιο διάστημα αναπτύσσονται υδροσυστήματα που συνδέουν μεταξύ τους πηγάδια και δεξαμενές. Αν και τα έργα αυτά είναι στην κατεύθυνση της αύξησης του όγκου αλλά συνδέονται και με **αλλαγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς**.
- Οι ιδιαίτερα αυξημένες υδατικές ανάγκες της Ρωμαϊκής εποχής οδηγούν στην **κατασκευή υδραγωγείου** που μετέφερε νερό από πηγή εκτός της χερσονήσου του Πειραιά.

Αναπαράσταση λειτουργίας αρχαίων έργων ύδρευσης Πειραιά

Κύρια αντικείμενα προς περαιτέρω διερεύνηση

Δυνατότητα απόληψης από όμβρια ύδατα μέσω της αποθήκευσης τους στις υπόγειες δεξαμενές

Κατάρτιση ημερησίου υδρολογικού μοντέλου που για διαφορετικά σενάρια:

- ζήτησης νερού
- όγκου δεξαμενής
- επιφάνειας τροφοδοσίας

Εκτιμά:

- εισροή ομβρίων υδάτων
- απόθεμα
- υπερχείλιση
- αστοχία κάλυψης της ζήτησης

Υδραυλική λειτουργία των έργων

Διερεύνηση της λειτουργίας:

- των επεκτάσεων των δεξαμενών και των έργων επικοινωνίας με τα πηγάδια
- των ιδιαίτερων υδραυλικών κατασκευών

Ποιότητα νερού

- καθαρισμός νερού στις δεξαμενές
- πιθανότητα υφαλμύρισης

Δυνατότητα απόληψης από υπόγεια ύδατα μέσω πηγαδιών

Προσδιορισμός περιοχών τροφοδοσίας και των χαρακτηριστικών των υπόγειων υδροφορέων με στόχο την εκτίμηση:

- της ετήσιας απολήψιμης ποσότητας νερού
- της αποθηκευτικότητας των υδροφορέων

Υδραγωγείο

- πηγή τροφοδοσίας
- σχετικά έργα διαχείρισης και αποθήκευσης

Χρονική εξέλιξη των έργων

Σύνδεση της εξέλιξης και διαχείρισης των έργων στο χρόνο και ειδικότερα των

- πηγών υδροληψίας (υπόγεια νερά, όμβρια ύδατα, μεταφορά)
- επεκτάσεων στα προϋπάρχοντα έργα
- αλλαγών στη λειτουργία

με τις

- αλλαγές στην οικιστική ανάπτυξη
- αλλαγές στις υδατικές ανάγκες
- κλιματικές διακυμάνσεις
- βελτιώσεις σε τεχνικές και υλικά

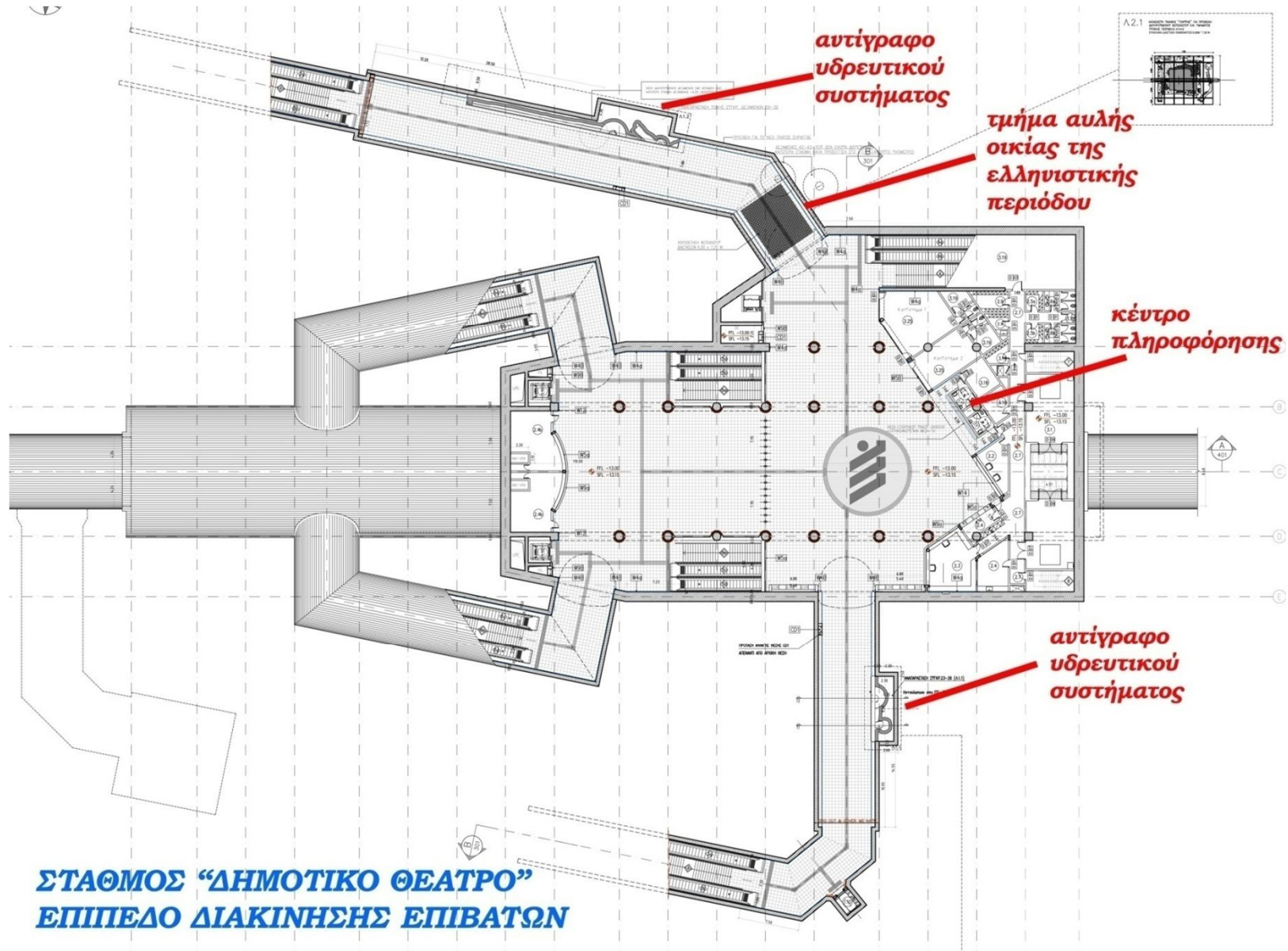
Παρουσίαση των ανασκαφών και του έργου Κτίριο στις Αστικές Πύλες του Πειραιά

Έκθεση του Συστήματος Ύδρευσης της αρχαίας πόλης του Πειραιά

Σταθμός ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Χωροθέτηση

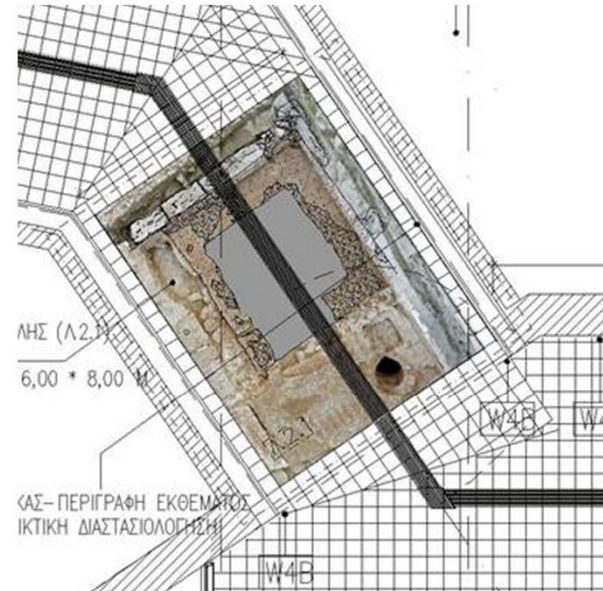
Έκθεση του Συστήματος Ύδρευσης της αρχαίας πόλης του Πειραιά

Σταθμός ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

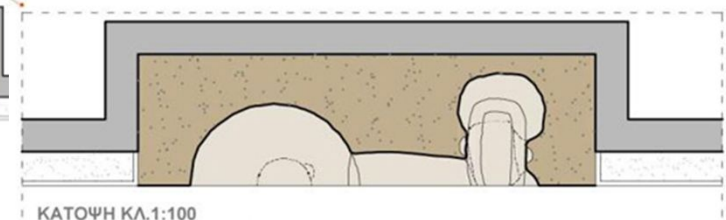
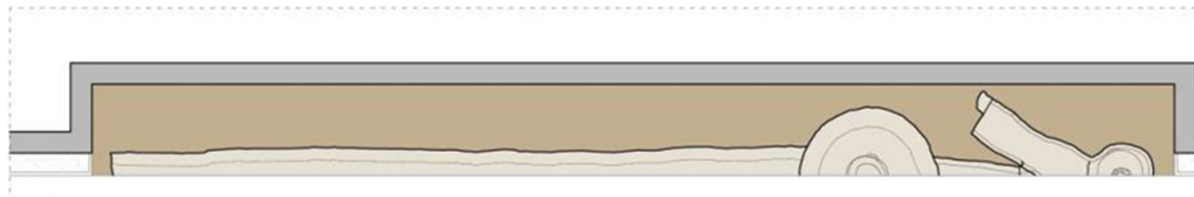
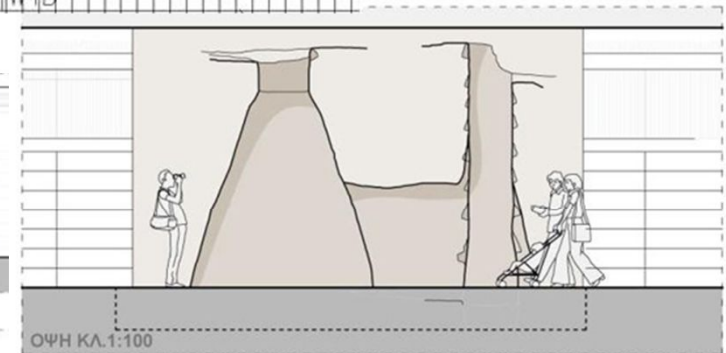
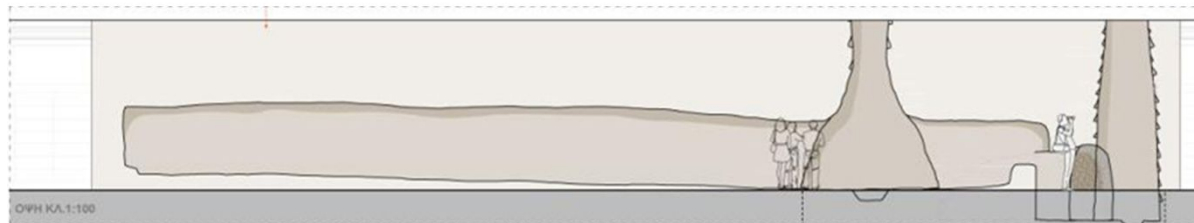
Λεπτομέρειες

Δεξαμενή 27 ορατή από την επιφάνεια (Πλ. Αγ. Κωνσταντίνου)

Τμήμα αυλής οικίας ελληνοιστικής περιόδου με βοτσαλωτό δάπεδο

Αντίγραφα συστημάτων ύδρευσης σε φυσικό μέγεθος